

## 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/71-4-4>

УДК 330.101

**Шморгун І.Ю.**

магістр,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Булкот О.В.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Shmorhun Ihor, Bulkot Oksana**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

### РИНОК МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: СТРУКТУРА ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Статтю присвячено дослідженню динаміки розвитку ринку міжнародних інвестиційних ресурсів. Проведено комплексний аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку міжнародних інвестиційних ресурсів в аспекті його структурного поділу на ринок прямих іноземних інвестицій, ринок базових інвестиційних інструментів – акцій та облігацій і ринок фінансових деривативів. На основі проаналізованої статистичної інформації авторами зроблено висновок про сучасні тренди на міжнародному ринку інвестиційних ресурсів. Аналіз ринку прямих іноземних інвестицій дав змогу виявити тенденцію до зниження обсягів руху прямого інвестиційного капіталу в усіх регіонах світу: ринок базових інвестиційних інструментів демонструє тенденцію до відновлення, а ринок деривативів виявляє стійкий тренд до зростання.*

**Ключові слова:** ринок міжнародних інвестиційних ресурсів, прямі іноземні інвестиції, базові інвестиційні інструменти, акція, облігація, фінансові деривативи, ф'ючерс, опціон.

**Постановка проблеми.** Тенденції, притаманні сучасному етапу розвитку міжнародного інвестиційного середовища, прямо впливають на всі його структурні ланки: операції, інструменти, учасників, регуляторів та, власне, ринки. А нинішні чинники розвитку та умови функціонування інвестиційного середовища, зокрема пандемія COVID-19, впливають не лише на механізми і характер взаємодії учасників, а й на переваги під час використання окремих типів інвестиційних інструментів. Нестабільність світової фінансової системи також впливає на ринок міжнародних інвестиційних ресурсів, змінюючи його структуру та ємність.

У зв'язку з високим рівнем волатильності зовнішнього середовища, наявними трендами технологічного та економічного розвитку, що мають вплив на світовий ринок міжнародних інвестиційних ресурсів, особливої важливості набуває необхідність визначення тенденцій його розвитку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідження тенденцій сучасного інвестиційного ринку

знаходимо у працях вітчизняних учених В. Юрченка, Н.Ю. Фіщук, Г.В. Причепа. Тенденції та динаміка прямого іноземного інвестування відображено у роботах М.М. Короля та К.М. Крамаренка. Тенденції розвитку міжнародних ринків цінних паперів досліджували І.В. Кривов'язюк, О.В. Бурбан, О. Назарова. У роботах Т.Ю. Гайди та А.В. Целюха відображено сучасні тенденції розвитку фондового ринку, а В.М. Шелудько та В.В. Вірченко зосередили увагу на дослідженні сучасних тенденцій розвитку світового ринку деривативів.

Також аналізу зрушень у міжнародному інвестиційному середовищі присвячено низку публікацій провідних міжнародних організацій, серед яких – щорічні звіти з міжнародних інвестицій ЮКТАД, звіт по операціях валютного ринку та ринку деривативів, який публікується кожні три роки Банком міжнародних розрахунків, спеціалізовані публікації ОЕСР, присвячені регулятивним аспектам міжнародної інвестиційної діяльності.

Проте комплексне дослідження, яке презентує ринок міжнародних інвестиційних ресурсів із позиції

аналізу його головних сегментів, зокрема ринок базових інвестиційних ресурсів, ринок прямих іноземних інвестицій та ринок деривативів, поки що не представлено у вивченій нами літературі.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є виявлення сучасних тенденцій розвитку міжнародного ринку інвестиційних ресурсів із позиції комплексного аналізу його головних складників.

**Виклад основного матеріалу.** Інвестиційні ресурси – це цінності у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, які інвестор використовує у процесі своєї діяльності з метою отримання прибутку чи досягнення інших ефектів [1; 2]. Міжнародний ринок інвестиційних ресурсів доречно аналізувати у розрізі трьох сегментів, що пов’язано з механізмами торгівлі інвестиційними інструментами, їх природою та способами використання у фінансуванні, а саме: ринку прямих іноземних інвестицій, ринку базових інвестиційних ресурсів і ринку деривативів та гібридних фінансових інструментів [3]. Саме ці три ринкові сегменти нині є найбільш популярними серед суб’єктів інвестиційного ринку.

Прямі іноземні інвестиції – це, як правило, довгострокові капіталовкладення за межі країни походження капіталу, які здійснюються інвестором із метою отримання безпосереднього впливу на господарську діяльність підприємства [1]. Проведений нами аналіз *ринку прямих іноземних інвестицій* дає змогу зробити деякі узагальнюючі висновки.

По-перше, криза COVID-19 спричинила різке падіння прямих іноземних інвестицій (рис. 1). Глобальні потоки ПІІ зменшилися на 40% у 2020 р. порівняно з 2019 р. і становили 1,54 трлн дол. США. Це призвело до того, що обсяги ПІІ становили менше ніж 1 трлн дол. США вперше починаючи з 2005 р. У 2021 р. також прогнозується зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій на 5–10%. Відновлення очікується лише у 2022 р., проте навряд чи варто очікувати

повернення рівня глобальних потоків ПІІ до передкризового періоду.

По-друге, важливими чинниками, що посилюють невизначеність подальшого вектору розвитку ринку прямих іноземних інвестицій, є геополітичні та фінансові ризики, триваюча торгова напруженість, а також перехід багатьох політик світу до економічного націоналізму, впровадження принципів «кругової» економіки та поширення тенденцій сталого розвитку.

По-третє, нерівномірність глобальних потоків прямих інвестиційних капіталів за регіонами світу. Як показує проведений нами аналіз, очікується, що серед розвинутих країн потік ПІІ в Європу зменшиться на 30–45%, проте ці обсяги є значно більшими за ті, що очікуються у Північну Америку та інші розвинені економіки (із падінням у середньому на 20–35%). У 2019 р. потоки прямих іноземних інвестицій до розвинутих економік у цілому зросли на 5%, до 800 млрд дол. США. Ті ж самі тенденції будуть притаманні і країнам із перехідною економікою: приплив ПІІ зменшиться у 2021 р. у середньому на 30–45%. Що ж стосується Африканського регіону, то прогнозуємо, що потоки ПІІ в період кризи зменшаться на 25–40%. У 2019 р. обсяг ПІІ до Африки вже скоротився на 10%, до 45 млрд дол. США, і така негативна тенденція тільки посилиться через низькі ціни на сировинні ресурси. В Азії також очікуємо зниження потоків ПІІ на 30–45%. У 2019 р. приплив ПІІ до регіону вже скоротився на 5%, до 474 млрд дол. США, при цьому у країнах Південно-Східної Азії, Китаю та Індії, навпаки, спостерігався деякий приріст ПІІ. Перспективи інвестування в країни Латинської Америки та Карибського басейну також є сумнівними, оскільки їхнє інвестиційне середовище знаходиться під впливом пандемії, поєднаної з політичною турбулентністю та структурними слабкостями в низці економік даного регіону, що призведе до скорочення обсягів ПІІ майже вдвічі. Разом із тим, незважаючи на несприятливі прогнози, у 2019 р. обсяг прямих іноземних інвес-

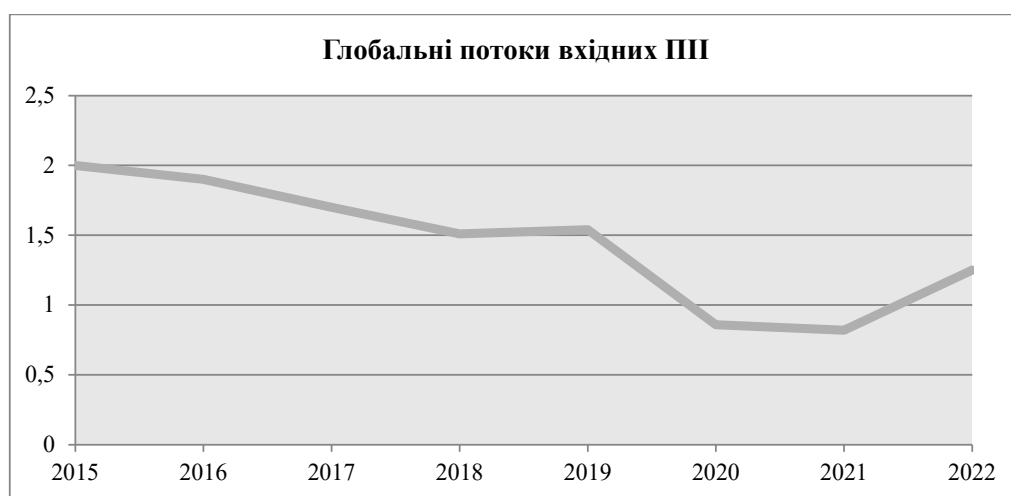


Рис. 1. Глобальні потоки вхідних ПІІ, 2015–2020 рр., прогноз 2021–2022 рр.

Джерело: [4; 5]

тицій у країні Латинської Америки та Карибського басейну зріс на 10%, до 164 млрд дол. США [4; 5].

Наступним сегментом ринку міжнародних інвестиційних ресурсів є ринок базових інвестиційних інструментів. До базових інвестиційних ресурсів ми відносимо акції та облигації, адже саме вони мають найбільшу частку серед інших сегментів фінансових інвестицій.

Станом на серпень 2020 р., за оцінками ІСМА, загальний розмір світового ринку облигацій становив близько 128 трлн дол. США. Структурно даний ринок складається із суверенних та державних облигацій на суму 87,5 трлн дол. США (68%) та корпоративних облигацій на суму 40,9 трлн дол. США (32%). На ринку державних облигацій переважають облигації США (22,4 трлн дол. США), Китаю (19,8 трлн дол. США) та Японії (12,4 трлн дол. США). У цілому облигації цих трьох країн становлять 62% світового ринку суверенних та державних облигацій [6; 7].

Серед основних тенденцій, які спостерігаються на світовому ринку облигацій, можемо виокремити такі.

По-перше, зростання емісії корпоративних облигацій. Із 2008 р. щорічний глобальний випуск корпоративних облигацій становить у середньому 1,8 трлн дол. США, що вдвічі переважає середньорічний показник у період 2000–2007 рр.

По-друге, зниження загальної якості облигацій. Починаючи з 2010 р. щороку близько 20% від загальної суми всіх випущених облигацій були віднесені до неінвестиційного класу, а в 2019 р. ця частка становила 25%.

По-третє, прослідковується тенденція до пасивного управління корпоративними облигаціями, хоча раніше переважна більшість стратегій управління була активною [6; 7].

Стосовно аналізу тенденцій на ринку корпоративних прав, то найбільш показовим у цьому аспекті є дослідження динаміки фондових індексів. Для світових фондових ринків 2019 р. виявився найкращим роком після розгортання фінансової кризи десятиліття, про що свідчать виділені нами факти:

– Світовий індекс MSCI World Index, який відстежує акції в розвинених країнах, зріс майже на 24% протягом 2019 р. – це найкращий показник із 2009 р. Причинами, які спровокували таку динаміку, стало зростання кількості американських технологічних гігантів і впевнене відновлення акцій компаній Єврозони і Азії.

– Британський фондовий індекс FTSE 100 зріс на 12%, продемонструвавши найкращий результат за останні три роки: на кінець 2019 р. індекс становив 7 542 пункти порівняно з 6 728 роком раніше.

– Акції компаній Єврозони також проявили висхідну динаміку: фондовий німецький індекс DAX і SAS у Франції зросли на 25% [8].

Проте криза, пов'язана з пандемією COVID-19, внесла свої корективи у розвиток міжнародного фондового ринку в 2021 р., але на відміну від багатьох інших складників світової фінансової системи, фондові ринки під кінець 2020 р. оговталися від різкого падіння в березні. Найбільш помітне зростання було досягнуто у США: фондовий індекс NASDAQ виріс на 42%. Британський фондовий індекс FTSE 100, який переважно складається з акцій нафтових компаній, банків і авіакомпаній, які найбільше постраждали від пандемії на початку 2020 р., знизився на 14%, але протягом останніх місяців демонструє позитивну динаміку, що пов'язано з укладанням торговельної угоди з ЄС. У Японії фондовий ринок відновився після того, як була знайдена вакцина, при цьому лідерами зростання стали акції фармацевтичних компаній [8].

Розглядаючи світовий фондовий ринок у розрізі країн, можемо зробити висновок, що більша його половина належить США (рис. 2), наступними за величиною частки є Японія та Великобританія.

Що ж стосується іншого сегменту ринку міжнародних інвестиційних ресурсів, а саме ринку деривативів та гібридних фінансових інструментів, то зосередимо увагу на дослідженні опціонів та ф'ючерсів.

У 2019 р. на глобальних ринках було продано 19,24 млрд ф'ючерсних контрактів порівняно з

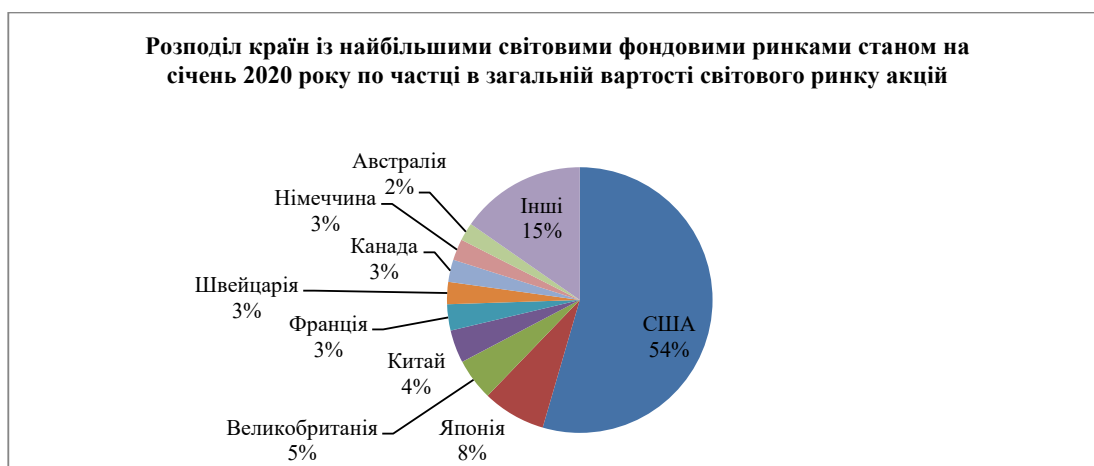


Рис. 2. Країни з найбільшими фондовими ринками, січень 2020 р.

Джерело: [8]

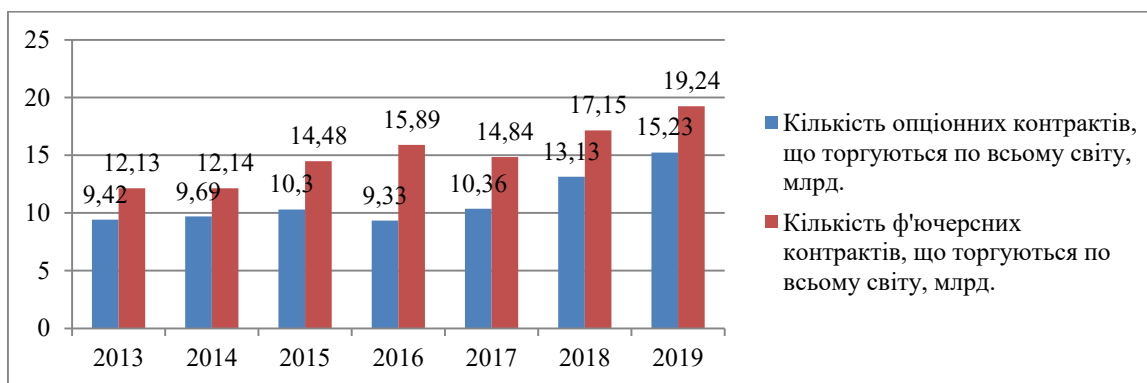


Рис. 3. Кількість опціонних та ф'ючерсних контрактів, млрд.

Джерело: [9]

12,13 млрд у 2013 р. Кількість проданих опціонних контрактів збільшилася з 9,42 до 15,23 млрд контрактів за той самий період (рис. 3).

Проведений нами аналіз ринку опціонних та ф'ючерсних контрактів дає можливість виокремити такі тенденції:

- зростання обсягів торгівлі опціонними та ф'ючерсними контрактами протягом 2016–2019 рр.;
- біржі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні зберігають лідируючі позиції за показником обсягів торгівлі ф'ючерсними та опціонними контрактами;
- фондові ф'ючерси та опціони продовжують займати найбільшу частку в структурі світової торгівлі ф'ючерсами та опціонами.

**Висновки.** Сучасний ринок міжнародних інвестиційних ресурсів варто розглядати у розрізі трьох сегментів: ринок прямих іноземних інвестицій, ринок базових інвестиційних ресурсів та ринок деривативів і гібридних фінансових інструментів. Саме ці три ринки нині є найбільш популярними та перспективними серед суб'єктів інвестиційної діяльності.

Ринок прямих іноземних інвестицій достатньо сильно страждає від кризи, спричиненої пандемією COVID-19, а також через інші чинники, такі як нова промислова революція, перехід багатьох політик світу до більшого економічного націоналізму та тенденції сталого розвитку. Особливо у розрізі надходжень прямих іноземних інвестицій страждають країни з перехідною економікою, розвинуті країни та країни, що розвиваються.

Світовий фондовий ринок та ринок облігацій також значно постраждали на початку поширення пандемії, у березні 2020 р., але під кінець 2020 р. дані ринки майже повністю відновилися, а ринок облігацій узагалі почав демонструвати рекордні показники за критеріями обсягів та вартості. Такі тренди свідчать про те, що інвестори почали активніше застосовувати портфельні інвестиційні стратегії.

На ринку деривативів та гібридних фінансових інструментів прослідковується позитивна тенденція до зростання протягом 2020 р.: значні темпи росту демонструє торгівля такими інструментами, як валютні ф'ючерси, ф'ючерси на фондові ринки, опціони на ETF тощо.

#### References:

1. Training Manual on Statistics for FDI and the Operations of TNCs. Vol I-III. UNCTAD. 2009.
2. Linton D. (2020) Foundations of Investment Management: Mastering Financial Markets, Asset Classes, and Investment Strategies. J Ross Publishing
3. Robert D., Graham W. (2020) Investing and Trading Strategies. Matthew of Investing and Trading Academy Production, Narrator.
4. World Investment Report 2020. International Production Beyond the Pandemic. UNCTAD. 2020. Available at: [https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020\\_overview\\_en.pdf](https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_overview_en.pdf) (accessed 27 May 2021).
5. Global foreign direct investment fell by 42% in 2020, outlook remains weak. UNCTAD. 2021. Available at: <https://unctad.org/news/global-foreign-direct-investment-fell-42-2020-outlook-remains-weak> (accessed 02 June 2021).
6. Bond Market Size. International Capital Market Association. 2020. Available at: <https://www.icmagroup.org/Regulatory-Policy-and-Market-Practice/Secondary-Markets/bond-market-size/> (accessed 06 June 2021).
7. Corporate Bond Market Trends, Emerging Risks and Monetary Policy. OECD. 2020. Available at: <http://www.oecd.org/corporate/ca/Corporate-Bond-Market-Trends-Emerging-Risks-Monetary-Policy.pdf> (accessed 29 May 2021).
8. Distribution of countries with largest stock markets worldwide as of January 2020, by share of total world equity market value. Statista. 2020. Available at: <https://www.statista.com/statistics/710680/global-stock-markets-by-country/> (accessed 29 May 2021).
9. Number of futures and options contracts traded worldwide from 2013 to 2019. Statista. Available at: <https://www.statista.com/statistics/377025/global-futures-and-options-volume/> (accessed 10 June 2021).

## РЫНОК МЕЖДУНАРОДНЫХ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ: СТРУКТУРА И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

*Статья посвящена исследованию динамики развития рынка международных инвестиционных ресурсов. Проведен комплексный анализ современных тенденций развития рынка международных инвестиционных ресурсов в аспекте его структурного разделения на рынок прямых иностранных инвестиций, рынок базовых инвестиционных инструментов – акций и облигаций и рынок финансовых деривативов. На основании проанализированной статистической информации авторами сделаны выводы о современных трендах на международном рынке инвестиционных ресурсов. Анализ рынка прямых иностранных инвестиций позволил выявить тенденцию к снижению объемов движения прямого инвестиционного капитала во всех регионах мира: рынок базовых инвестиционных инструментов демонстрирует тенденцию к восстановлению, а рынок дериватов проявляет устойчивый тренд роста.*

**Ключевые слова:** рынок международных инвестиционных ресурсов, прямые иностранные инвестиции, базовые инвестиционные инструменты, акция, облигация, финансовые деривативы, фьючерс, опцион.

## INTERNATIONAL INVESTMENT RESOURCES MARKET: STRUCTURE AND CURRENT TRENDS

*The article is devoted to the study of the dynamics of the market of international investment resources. A comprehensive analysis of current trends in the market of international investment resources in terms of its structural division into the market of foreign direct investment, the market of basic investment instruments - stocks and bonds, and the market of financial derivatives. Based on the analyzed statistical information, the authors draw conclusions about current trends in the international market of investment resources. The analysis of the foreign direct investment market revealed a tendency to decrease the volume of direct investment capital in all regions of the world. It is shown that foreign direct investment market is suffering severely from the crisis caused by the COVID-19 pandemic, as well as from the impact of other factors such as the new industrial revolution, the transition of many world policies to greater economic nationalism, and the trend of sustainable development. In particular, countries with transition economies, developed and developing countries are suffered from decline of about 40% of foreign direct investments most of all. The market of basic investment instruments demonstrates a tendency to recover: the global stock market and the bond market also suffered significantly at the beginning of the pandemic in March 2020, but by the end of 2020 these markets had almost fully recovered and the bond market in general began to show record volumes and values. The derivatives and hybrid financial instruments market is showing a steady positive upward trend in 2020: trading in instruments such as currency futures, stock market futures, ETF options, etc. is showing significant growth. Such trends indicate that investors have become more active in portfolio investment strategies.*

**Key words:** international investment resources market, foreign direct investment, basic investment instruments, stock, bond, financial derivatives, futures, option.